

ÚSTAVNÍ ZÁKON

ze dne 2020,

kterým se mění Listina základních práv a svobod a Ústava České republiky

Parlament se usnesl na tomto ústavním zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna Listiny základních práv a svobod

Čl. I

Listina základních práv a svobod, vyhlášená usnesením Předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb. jako součást ústavního pořádku České republiky, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb., se mění takto:

Za čl. 26 se vkládá nový čl. 26a, který zní:

„Čl. 26a

Každý má právo na úhradu svých peněžitých dluhů v hotovosti. Toto právo lze omezit jen v případech stanovených zákonem, jde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu bezpečnosti státu, veřejného pořádku nebo práv a svobod druhých.“

ČÁST DRUHÁ

Změna Ústavy České republiky

Čl. II

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění ústavního zákona č. 347/1997 Sb., ústavního zákona č. 300/2000 Sb., ústavního zákona č. 395/2001 Sb., ústavního zákona č. 448/2001 Sb., ústavního zákona č. 515/2002 Sb., ústavního zákona č. 319/2009 Sb., ústavního zákona č. 71/2012 Sb., a ústavního zákona č. 98/2013 Sb., se mění takto:

Čl. 98 zní:

„Čl. 98

(1) Česká národní banka je ústřední bankou státu. Hlavním cílem její činnosti je péče o cenovou stabilitu a ochrana rovnocenného postavení hotovostních a bezhotovostních forem transakcí.

(2) Do její činnosti lze zasahovat pouze na základě zákona.

(3) Postavení, působnost a další podrobnosti stanoví zákon.“

ČÁST TŘETÍ

Účinnost

Čl. III

Tento ústavní zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2021.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Zhodnocení platného právního stavu

Přes stále se zvyšující množství bezhotovostních plateb je nadále prováděna značná část plateb v hotovosti. V současné době je užívání hotovosti omezeno zákonem č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů, podle kterého poskytovatel platby, jejíž výše překračuje částku 270.000 Kč, je povinen provést platbu bezhotovostně.

Přesto se objevují snahy platby v hotovosti omezit nebo vůbec nepřijímat (a to i ze strany některých obchodníků), a to i v případě plateb, které zdaleka nedosahují výše uvedeného zákonného limitu 270.000 Kč. Současně jsou mezi příslušnými státními institucemi (včetně České národní banky a Ministerstva financí) vedeny diskuze o tom, zda z platné právní úpravy vyplývá povinnost obchodníků přijímat platby v hotovosti, či zda si obchodník může sám určit, jestli bude přijímat platby v hotovosti nebo pouze bezhotovostní způsob úhrady.¹

2. Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy a vysvětlení nezbytnosti navrhované právní úpravy v jejím celku

Účelem navrhované právní úpravy je ústavní zakotvení práva na úhradu peněžitých dluhů v hotovosti tak, aby bylo i do budoucna zachováno právo všech v České republice platit v hotovosti (resp. tomu odpovídající povinnost druhé strany, tj. zejména povinnost obchodníků, tyto hotovostní platby přijímat), při současném zachování práva státu přijmout nezbytná opatření pro ochranu bezpečnosti státu, veřejného pořádku nebo práv a svobod druhých. Účelem navrhované úpravy naopak není omezovat možnosti státu pro boj proti financování terorismu, daňovým únikům nebo ke snižování rizika korupce.

Navrhovaná právní úprava je nezbytná k jednoznačnému vymezení, že všichni mají právo využívat hotovost k placení svých dluhů a jí odpovídající povinnosti hotovostní platby přijímat. Navrhovaná právní úprava je současně potřebná za účelem zajištění práva na ochranu soukromí, které je samo o sobě základním lidským právem zakotveným v čl. 7 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Možnost svobodně se rozhodnout platit své dluhy v hotovosti je jeden z nezbytných předpokladů pro zachování základního soukromí a autonomie jednotlivců. I přes zvyšující se objemy bezhotovostních transakcí zůstává hotovost nejdostupnějším platebním prostředkem a možnost jejího využití je hluboce spjata s vnímáním osobní svobody ze strany veřejnosti. Případný budoucí vývoj směřující k dalšímu omezování či dokonce k úplnému zákazu hotovostních plateb by představoval významný zásah do osobních svobod a podstatně by zvýšil riziko zneužívání velkého množství informací souvisejících s nárůstem bezhotovostních plateb (a to ať již přímo ze strany příslušných bankovních institucí shromažďujících informace o bezhotovostních platbách, tak zprostředkovaně ze strany státních institucí či potenciálně i dalších třetích osob).

---

¹ Ke stanovisku České národní banky viz https://www.cnb.cz/export/sites/cnb/cs/casto-kladene-dotazy/.galleries/stanoviska_a_odpovedi/pdf/k_povinnosti_akceptace_hotovosti_obchodniky.pdf.

Aktuální omezení plateb v hotovosti upravené zákonem č. 254/2004 Sb., o omezení plateb v hotovosti, ve znění pozdějších předpisů je podle názoru navrhovatele v souladu s navrhovanou právní úpravou, a to s ohledem na nastavení omezujícího limitu pro platby v hotovosti na hranici 270.000 Kč. Tento limit by se (i) neměl zásadním způsobem dotknout běžných hotovostních plateb v České republice a (ii) lze jej označit za legitimní nástroje v boji proti financování terorismu, daňovým únikům nebo při snižování rizika korupce.

V případě přijetí tohoto návrhu ústavního zákona by nicméně další snižování výše limitu pro povinné bezhotovostní provádění plateb muselo být posuzováno z pohledu souladu s ústavně zakotveným právem na platbu v hotovosti s tím, že o něm bude možné uvažovat pouze v případě, kdy se bude bez jakýchkoliv pochyb jednat o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu bezpečnosti státu, veřejného pořádku nebo práv a svobod druhých.

Eventuální snižování limitu pro povinné bezhotovostní provádění plateb přitom nelze bez dalšího odůvodňovat obecným odkazem na boj proti financování terorismu či proti daňovým únikům, ale je nutné, aby přijímané opatření bylo přiměřené a v demokratické společnosti nezbytné pro ochranu bezpečnosti státu, veřejného pořádku nebo práv a svobod druhých. V této souvislosti lze poukázat na to, že přínosy omezování plateb v hotovosti se z pohledu boje proti financování terorismu či proti daňovým únikům jeví jako nepříliš efektivní. To vplývá mimo jiné i z nedávné Zprávy Komise Evropskému parlamentu a Radě o omezení plateb v hotovosti ze dne 12. 6. 2018, podle níž má omezení plateb v hotovosti na tomto poli prakticky nulový či přinejmenším velmi omezený a diskutabilní přínos.²

Forma ústavního zákona je navrhována s ohledem na zcela zásadní význam práva platit své dluhy v hotovosti na soukromí a osobní autonomii jednotlivců.

Dohled nad dodržováním povinnosti přijímat hotovostní platby odpovídající nově navrhovanému právu využívat hotovost k placení svých dluhů bude svěřen České národní bance. Za tímto účelem je navrhováno rozšíření ústavně vymezeného hlavního cíle činnosti České národní banky tak, aby cílem činnosti České národní banky byla kromě péče o cenovou stabilitu i ochrana rovnocenného postavení hotovostních a bezhotovostních forem transakcí.

3. Zhodnocení souladu navrhované právní úpravy s ústavním pořádkem České republiky, s mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy České republiky a s právem Evropské unie

Navrhovaná právní úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky a mezinárodními smlouvami, jimiž je Česká republika vázána.

Přestože vybrané platby a přesuny vysokých částek podléhají podle práva zvýšené kontrole, ať již v rámci kontrol hotovosti vstupující do Evropské unie nebo ji opouštějící³

---

² Předmětná studie je dostupná na <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2018:0483:FIN:CS:PDF>.

³ viz. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1672 ze dne 23. října 2018 o kontrolách peněžní hotovosti vstupující do Unie nebo ji opouštějící

nebo v rámci opatření proti praní špinavých peněz,⁴ není v právu Evropské unie zakotveno žádné omezení provádění plateb v hotovosti.⁵ Navrhovaná úprava je proto plně slučitelná s akty práva Evropské unie.

4. Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet a na rozpočty krajů a obcí

Předpokládá se, že navrhovaná právní úprava nebude mít žádný dopad na státní rozpočet či na rozpočty krajů a obcí.

B. Zvláštní část

Čl. I

S ohledem na význam zcela zásadní význam práva jednotlivce hradit své dluhy v hotovosti se navrhuje zakotvit jej jako základní hospodářské právo v novém čl. 26a Listiny základních práv a svobod s tím, že jeho omezení bude možné zákonem jen tehdy, půjde-li o opatření v demokratické společnosti nezbytná pro ochranu bezpečnosti státu, veřejného pořádku nebo práv a svobod druhých.

Čl. II

Dohled nad dodržováním povinnosti přijímat hotovostní platby odpovídající nově navrhovanému právu využívat hotovost k placení svých dluhů bude svěřen České národní bance. Za tímto účelem je navrhováno rozšíření ústavně vymezeného hlavního cíle činnosti České národní banky tak, aby cílem činnosti České národní banky byla kromě péče o cenovou stabilitu i ochrana rovnocenného postavení hotovostních a bezhotovostních forem transakcí.

Čl. III

Stanoví se účinnost k 1. lednu 2021.

V Praze dne 25. května 2020

Předkladatelé:

Mgr. Václav Klaus v.r.

Zuzana Majerová Zahradníková v.r.

---

⁴ viz. Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/849 ze dne 20. května 2015 o předcházení využívání finančního systému k praní peněz nebo financování terorismu

⁵ K tomu rovněž viz výše odkazovaná Zpráva Komise Evropskému parlamentu a Radě o omezení plateb v hotovosti ze dne 12. 6. 2018.